

■ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

УДК 368.5:338.439

DOI: 10.37128/2411-4413-2019-8-11

**РОЛЬ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ У
ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ДОКТРИНИ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ©**

ВІЛЕНЧУК О.М.,
д.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

ДЕМА Д.І.,
к. е.н., професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту

НЕДІЛЬСЬКА Л.В.,
к. е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Житомирський національний
агроекологічний університет
(м. Житомир)

Аргументовано, що аграрне страхування посідає вагомую роль у формуванні сучасної доктрини продовольчої безпеки. Встановлено, що за умов об'єктивної наявності ризикогенного середовища в аграрній сфері постає необхідність у широкому застосуванні страхування як фінансово-економічного інструменту мінімізації ймовірних загроз природного, антропогенного, екологічного та ін. характеру. Для розширення страхового покриття сільськогосподарських ризиків, а відтак і реалізації існуючого потенціалу аграрного страхування, запропоновано урізноманітнення спектру страхових послуг за рахунок класичних та індексних страхових продуктів. Акцентовано увагу на необхідності здійснення первинного (мікрострахування і страхування) та вторинного (перестрахування) розподілу ризиків з метою розширення доступу потенційних страхувальників до страхових послуг, а також забезпечення достатнього рівня платоспроможності та ліквідності страхових компаній.

Ключові слова: аграрне страхування, продовольча безпека, сільськогосподарські ризики, ринок страхових послуг, ризикогенне середовище, системний підхід.

Рис.: 1. Літ.: 19.

**THE ROLE OF AGRICULTURAL INSURANCE IN MODERN FOOD SECURITY DOCTRINE
FORMATION IN UKRAINE**

VILENCHUK Oleksandr,
Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Finance and Credit

DEMA Dmetro,
Candidate of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Finance and Credit

NEDILSKA Larysa,
Associate Professor of the Department of Finance and Credit
Zhytomyr National Agroecological University
(Zhytomyr)

It is argued that agrarian insurance plays a significant role in shaping modern food security doctrine. It is established that, given the objective presence of a risky environment in the agricultural sphere, there is a need for widespread use of insurance as a financial and economic instrument for minimizing the likely threats to the natural, anthropogenic, ecological and other nature. In order to expand the insurance coverage of agricultural risks and, consequently, to realize the existing potential of agrarian insurance, a variety of insurance services was proposed at the expense of classic and index insurance

products. Emphasis is placed on the need for primary (micro-insurance and insurance) and secondary (reinsurance) risk sharing in order to increase the access of potential insurers to insurance services, as well as to ensure a sufficient level of solvency and liquidity of insurance companies.

Keywords: agricultural insurance, food security, agricultural risks, insurance market, risky environment, system approach.

Tab.: 1. Ref.: 19.

Роль аграрного страхування в формуванні сучасної доктрини продовольственої безпеки в Україні

ВИЛЕНЧУК А.Н.,
доктор економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту

ДЕМА Д.И.,
кандидат економічних наук, професор,
заведуючий кафедрою фінансів і кредиту

НЕДЕЛЬСКАЯ Л.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Житомирський національний агроетологічний університет
(г. Житомир)

Аргументовано, що аграрне страхування займає важливу роль в формуванні сучасної доктрини продовольственої безпеки. Встановлено, що в умовах об'єктивного наявності ризикової середовища в аграрній сфері, виникає необхідність в широкому застосуванні страхування, як фінансово-економічного інструмента мінімізації вірогідних загроз природного, антропогенного, екологічного і др. характеру. Для розширення страхового покриття сільськогосподарських ризиків, а відповідно і реалізації існуючого потенціалу аграрного страхування, запропоновано різноманітність спектра страхових послуг за рахунок класических і індексних страхових продуктів. Акцентовано увагу на необхідності здійснення первинного (мікрострахування і страхування) і вторинного (перестрахування) розподілу ризиків з метою розширення доступу потенціалних страховиків до страхових послуг, а також забезпечення достатнього рівня платіжеспособності і ліквідності страхових компаній.

Ключевые слова: аграрное страхование, продовольственная безопасность, сельскохозяйственные риски, рынок страховых услуг, рисковенная среда, системный подход.

Рис.: 1. Лит.: 19.

Постановка проблеми. Глобальні тренди світової економіки свідчать про всезростаючий попит на продукти харчування, що є об'єктивним відображенням збільшення чисельності споживачів сільськогосподарської продукції у загальносвітовому вимірі. Вирішення окресленої проблеми потребує застосування системного підходу, який передбачає, по-перше, раціональне використання існуючого потенціалу виробництва аграрної продукції; по-друге, широке застосування інструментів нейтралізації найрізноманітніших ризиків, здатних своєчасно та ефективно протидіяти існуючим загрозам. Вагоме місце у даному процесі належить страхуванню. Унікальність аграрного страхування зумовлена тим, що даний фінансово-економічний інструмент здатний відшкодувати збитки у разі настання страхових подій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиріччя відбулося значне зростання наукового і практичного інтересу до проблематики розвитку аграрного страхування. Найсуттєвіший вклад у становлення даного напрямку дослідження зробили такі зарубіжні вчені: N. Jensen [16], N. Komadel [19], A. Ramsey [17] й вітчизняні науковці: Ю. Алексєрова [2], В. Борисова [3], О. Зоря [5], Р. Пушко [12]. Питання формування продовольчої безпеки знайшли своє відображення у працях: І. Кириленко [6], В. Микитюка [8], Б. Пасхавєра [9], О. Скидана [8] та інших. Водночас постає необхідність у здійсненні наукового обґрунтування шляхів локалізації ризиків та мінімізації непередбачених втрат доходів сільськогосподарських товаровиробників внаслідок дії негативних факторів природного та антропогенного впливу. Все вищезазначене зумовлює актуальність і вектор представленої роботи.

Метою статті є віддзеркалення теоретико-методологічних аспектів щодо спроможності системи аграрного страхування підвищувати рівень продовольчої безпеки в країні.

Виклад основного матеріалу. Макроекономічний аспект розвитку аграрного страхування визначає необхідність підтримання достатнього рівня продовольчої безпеки на національному та глобальному рівнях. Світова динаміка виробництва та споживання сільськогосподарської продукції свідчить про всезростаючий попит на продукти харчування в різних країнах світу. За оцінками експертів ООН в екстреному постачанні продовольства із-за кордону мають потребу 36 країн світу, з яких 21 – з Африки, 10 – з Азії, ще 5 – з Центральної а Південної Америки [11].

Статистичні дані французького Національного інституту демографічних досліджень свідчать, що збільшення кількості земель з 6 до 7 млрд відбулося всього за 12 років. За аналогічний період населення у свій час зросло з 5 до 6 млрд [14]. Вочевидь проблема забезпеченості у продуктах харчування є актуальною не лише для окремо взятих країн, а й потребує свого вирішення у загальносвітовому просторі. Резолюцією прийнятою Генеральною асамблеєю ООН у 2015 р. серед 17 цілей сталого розвитку на період до 2030 р. на першому плані визначено завдання щодо подолання бідності й голоду, гарантування продовольчої безпеки та здорового способу життя, поліпшення харчування й сприяння сталому розвитку сільського господарства [6, с. 5].

За твердженням академіка Б. Пасхавера “Прагнення досягти високого рівня продовольчої безпеки – один із основних пріоритетів державної економічної та соціальної політики будь-якої країни. Мета і мрія такої політики – доступність здорового харчування для всіх членів суспільства. Чим вищі доходи населення, чим менша частка цих доходів витрачається на продовольчі потреби, тим більша частина населення не знає проблем із достатністю та доступністю продовольчого споживання. Але забезпечити суцільне благополуччя в цьому питанні не здатні навіть найбагатші країни” [9, с. 5].

Сільськогосподарське виробництво у світовому масштабі складає 5,9 % від сукупного ВВП. У розрізі різних країн світу зазначений показник становить у США – 1,12 %, Індії – 13,9 %, Китаї – 9,2 % [1]. Для України даний параметр дорівнює 8 %. Це свідчить про вагомість даної галузі у світли розвитку національної економіки, особливо з огляду на зміцнення експортного потенціалу та посилення безпекових компонентів позиціонування аграрної продукції на національному та міжнародному ринках продовольства.

Варто зауважити, що зростання попиту на сільськогосподарську продукцію супроводжується глобальними змінами клімату. Швидке зростання температури у середньому на 0,18 С за десятиліття починаючи з 1976 р. свідчить про зростаючі ризики виробництва аграрної продукції [16, с. 1016]. Водночас, задоволення внутрішнього та зовнішнього попиту на сільськогосподарську продукцію потребує формування дієвої системи протидії ризикам, використовуючи для цього потенційні можливості страхування.

Доцільність розвитку системи аграрного страхування експерти Міжнародної фінансової корпорації (IFC, Група Світового Банку) обґрунтовують такими чинниками: 1) страхування покликане запобігти різким коливанням доходу виробників сільськогосподарської продукції; 2) страхування покращує доступ страхувальників до кредитних ресурсів; 3) розвиток страхування сільськогосподарського виробництва матиме позитивні соціальні наслідки (у разі часткової чи повної втрати урожайності аграрії можуть розраховувати на гідну компенсацію понесених збитків і з упевненістю зможуть надалі займатися сільськогосподарським бізнесом); 4) страхування є стимулом для виробника використовувати у своїй діяльності сучасні технології та технологічні досягнення, зокрема, надійні засоби захисту врожаю [7, с. 3-4]. У Проекті єдиної комплексної стратегії та плану дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015–2020 рр. йдеться про збільшення заходів підтримки “зеленого кошика” СОР, зокрема розвитку програм агрострахування [10]. Звідси можна констатувати про єдність поглядів серед міжнародних та вітчизняних експертів відносно необхідності розвитку в Україні сучасної моделі аграрного страхування.

У міжнародному науковому середовищі досить позитивно оцінюють можливості аграрного страхування щодо протидії сільськогосподарським ризикам. Зокрема, А. Ramsey розглядає можливості розширення програм страхування врожаю в рамках реалізації Спільної аграрної політики в країнах ЄС, а також порівнює стан розвитку аграрного страхування в ЄС та США [17]. За останнє десятиліття в багатьох країнах світу проявляється значний науковий і практичний інтерес до індексних страхових продуктів. Із цього приводу N. Jensen досліджує можливості використання індексного страхування в аграрній сфері як альтернативи класичним страховим продуктам [16]. N. Komadel обґрунтовує доцільність сек'юритизації сільськогосподарських ризиків для страхових компаній у разі одночасного виникнення страхових подій у виробників аграрної продукції [19].

Доцільність використання системи аграрного страхування вітчизняними науковцями розглядається з позиції поєднання інтересів учасників ринку і держави щодо забезпечення стабільного економічного зростання, добробуту громадян та їх соціального захисту [5, с. 13]. Аграрне страхування варто розглядати у вигляді адекватної відповіді учасників страхового ринку на потенційні ризики функціонування сільських територій. Селяни завжди відчували потребу в захисті своїх майнових інтересів, пов'язаних з виробництвом аграрної продукції.

Слушною є наукова позиція Р. Пушко, який стверджує, що об'єктивна економічна необхідність страхування в сільському господарстві пояснюється недостатніми можливостями держави й ринку щодо забезпечення широкої маневреності фінансовими ресурсами господарюючих суб'єктів [12, с. 113]. Розподіл ризиків між учасниками страхового процесу надає можливість аграріям здійснювати тактичне і стратегічне планування доходів від операційної та інших видів діяльності, уникаючи при цьому зайвих витрат генерованих дією різноманітних ризиків. Визначальним мотивом участі товаровиробників у страховому процесі є забезпечення належного рівня страхового захисту їх фінансово-економічних інтересів з метою досягнення беззбиткового процесу виробництва.

Дослідження рівня співвідношення між застрахованими та посівними площами в Україні у 2017 р. становило лише 2,4 %, що не відповідає існуючому потенціалу розвитку аграрного страхування. Зважаючи на досвід багатьох країн світу (США, Канада, Іспанія, Італія, Польща та ін.) обґрунтована необхідність досягнення даного параметру знаходиться на рівні 50 %. Для цього необхідне зростання ліміту відповідальності страховиків у 17,73 рази, а страхових премій – у 19,71 рази [4].

Сучасне уявлення про аграрне страхування у контексті гарантування продовольчої безпеки країни має базуватися на урізноманітненні варіантів страхового захисту сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств та господарств населення. Насамперед йдеться про розширення асортименту послуг за рахунок раціонального поєднання класичних та індексних страхових продуктів (табл. 1).

Таблиця 1

**Асортимент класичних та індексних страхових послуг
на ринку аграрного страхування**

Найменування страхових послуг (страхових схем)	Основні ознаки (характеристика) страхових продуктів
<i>Класичні страхові послуги</i>	
Страхування від одного ризику	Забезпечує покриття страхуванням одного ризику, наприклад, від граду
Комбіноване страхування врожаю	Забезпечує покриття страхуванням двох і більше ризиків й розглядається як доповнення до страхування від одного ризику
Мультиризикове страхування врожаю	Забезпечує покриття страхуванням основних груп ризиків, які загрожують урожаю, наприклад, пожежі, вимерзання, засухи, повені, землетруси тощо
<i>Індексні страхові послуги</i>	
Страхування на основі погодних індексів	Страховий захист надається на випадок настання несприятливих погодних умов, які спричинили майнові збитки аграріям
Страхування на основі індексу регіональної урожайності	Страхове покриття розповсюджується на ризики, пов'язані зі зниженням регіональної урожайності, відносно середнього рівня багаторічних спостережень
Страхування на основі індексу регіонального доходу	Страхове відшкодування буде здійснюватись у разі, якщо доходи фермерів по району будуть менше встановленого гарантійного рівня

Джерело: власні дослідження

В арсеналі страхових компаній напрацьовано достатньо широкий спектр страхових продуктів, які пропонуються аграріям. Здійснюючи страхування сільськогосподарських культур наявні страхові продукти прийнято поділяти на класичні, які базуються на оцінці збитків та індексні – ті, що визначаються за допомогою певних індексів. Такий розподіл зумовлений необхідністю урізноманітнення варіантів надання страхового захисту аграріям, виходячи з їх фінансово-економічних можливостей та реальних потреб у страхових послугах.

Найбільш традиційними вважаються класичні страхові послуги, які надають можливість покрити від 1 до 15 ризиків, на випадок яких страхувальник може застрахувати сільськогосподарські культури, а також отримати страховий захист від мінімального до максимально можливого, який гарантує забезпечення майнових інтересів у разі настання страхових подій. Проте необхідно зважати на ризик того, що у довгостроковій перспективі мультиризикове (комплексне) страхування може стати збитковим, тобто суми виплат перевищать суму зібраних премій. Так, в Іспанії коефіцієнт збитковості (сума виплат та адміністративних витрат поділена на суму зібраних премій, включаючи державні субсидії) знаходиться у межах 1,04; у США – 2,4; Канаді – 1,2; Японії – 2,6; Бразилії – 4,57 [15].

Вагомою альтернативою класичних страхових послуг виступає індексне страхування. До найсуттєвіших переваг зазначених страхових продуктів варто віднести:

- вирішення проблем асиметрії інформації у страхуванні;
- зниження вартості страхування завдяки розширенню обсягів страхування та стандартизації договорів страхування;
- спрощення механізму надання страхового захисту аграріям;
- створення додаткових умов для розвитку фінансового ринку в сільській місцевості.

Для вітчизняного страхового ринку індексне страхування це досить нове явище і потенційним страхувальникам поки що мало знайомий страховий продукт. Хоча варто відзначити, що упродовж 2017–2018 рр. пілотний проект з індексного страхування був реалізований у 9 областях, що свідчить про наявний попит серед товаровиробників на даний вид захисту. Досвід країн світу (Індії, Канади, Китаю та ін.) вказує про широкі можливості використання індексних страхових продуктів щодо протидії сільськогосподарським ризикам, особливо це стосується середніх та дрібних фермерів.

Подальше функціонування цілісної моделі ринку аграрного страхування потребує здійснення первинного і вторинного розподілу ймовірних ризиків. Первинний розподіл пов'язаний із використанням таких інструментів як мікрострахування та страхування. Мікростраховий сегмент ринку аграрного страхування розрахований на аграріїв з незначними обсягами операційної та фінансової діяльності, а також тих виробників сільськогосподарської продукції, доходи яких не дозволяють їм використовувати послуги традиційного страхування. За оцінкою міжнародних експертів зі страхування у світі існує 122 сільськогосподарських мікрострахових продуктів [18, с. 28].

Поряд з мікрострахуванням та страхуванням постає необхідність у перестрахованні з метою забезпечення фінансово-економічної надійності та платоспроможності страховиків при виконанні ними взятих зобов'язань за договорами сільськогосподарського страхування. Дослідження теорії перестраховання свідчить, що в його основу закладено вторинний перерозподіл ризику, зокрема йдеться про те, що даний інструмент розглядається, як можливість "... повного або часткового розміщення серед інших страховиків страхового ризику..." [13]. Висока ймовірність виникнення та реалізації сільськогосподарських ризиків зумовлює потребу не лише у страхуванні, а й у перестрахованні, що передбачає консолідовану відповідальність цесіонера та цесіонарія у межах взятої на себе відповідальності за договорами аграрного страхування.

Висновки. Зважаючи на об'єктивну необхідність у створенні умов для підвищення рівня продовольчої безпеки та мінімізації негативного впливу ймовірних загроз природного та антропогенного характеру на процес виробництва сільськогосподарської продукції, постає необхідність широкого використання можливостей страхування як інструмента розподілу фінансово-економічної відповідальності за ризики між усіма учасниками страхового процесу. Розширення покриття страхуванням сільськогосподарських ризиків, а відтак і посилення страхового захисту товаровиробників можливе лише за умов вжиття системних, першочергових заходів спрямованих на:

1) підвищення довіри та взаєморозуміння між суб'єктами ринку аграрного страхування за рахунок дотримання ними базових принципів організації страхової діяльності, а саме: добровільності, доступності, актуарної збалансованості, узгодження наявних страхових інтересів між усіма зацікавленими особами тощо;

2) широке застосування маркетингових комунікацій (реклама, марчиндаїзинг, паблік рилейшинз, стимулювання збуту, позиціонування та ін.) стимулювання ділової активності щодо розширення кола учасників страхового процесу, а також посилення ролі страхового посередництва як невід'ємного елемента інфраструктурного забезпечення ринку аграрного страхування;

3) формування інституціонального середовища, спрямованого на ефективну взаємодію структурних та інфраструктурних суб'єктів з широким застосуванням формальних і неформальних інституцій ринку аграрного страхування. У даному контексті важливим є забезпечення спроможності учасників страхового процесу до поєднання фінансово-економічних інтересів розрахованих на середньо- та довгострокову перспективу;

4) впровадження інноваційних бізнес-процесів (розробка конкурентних страхових продуктів, андеррайтинг ризиків, тарифна політика) в діяльності страхових компаній, спрямованих на забезпечення її клієнтоорієнтованості на майбутнє;

5) здійснення оптимізації фінансово-економічних інтересів страхувальників, страховиків та держави на засадах державно-приватного партнерства з метою своєчасної нейтралізації негативного впливу сільськогосподарських ризиків на процес аграрного виробництва.

Отже, реалізація існуючого потенціалу аграрного страхування потребує вжиття вищеназваних заходів, як “дорожньої карти” посилення страхового захисту товаровиробників сільськогосподарської продукції. Проведення еквівалентного розподілу ризиків й відповідальності між стейкхолдерами страхового ринку забезпечує вагомий вклад у гарантування продовольчої безпеки в Україні.

Список використаних джерел

1. Аграрний insurance: вагомість індексного страхування в розвитку дрібного фермерства. URL:<https://agroday.com.ua/2019/03/12/agrarnyj-insurance-vagomist-indeksnogo-strahuvannya-v-rozvytku-dribnogo-fermerstva/> (дата звернення 01.11.2019).
2. Алексерова Ю. В. Развитие сільськогосподарського страхування: теорія, методологія, практика : монографія. Вінниця : Діло, 2015. 368 с.
3. Борисова В. А. Особливості страхування якості земельних ресурсів. *Фінансові інструменти регіонального розвитку* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (10 листоп. 2017 р.). Житомир : ЖНАЕУ, 2017. С. 168–171.
4. Віленчук О. М. Аграрне страхування в Україні: парадигма становлення та стратегія розвитку : монографія. Житомир О. О. Євенок. 2019. 380 с
5. Зоря О. П. Страховий ринок України: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Сумського нац. аграрного університету. Сер. Фінанси і кредит*. 2013. № 1. С. 12–15.
6. Кириленко І. Г., Івченко В. Є., Дем'янчук Продовольча безпека України в світлі сучасних тенденцій світової економіки. *Економіка АПК*. 2017. №8. С. 5 –14.
7. Концептуальне обговорення доцільності ухвалення закону України у сфері аграрного страхування / За підтримки Міжнар. фінансової корпорації (IFC, Група Світового Банку). Київ, 2008. 23 с. URL: <http://www.ifc.org/> (дата звернення: 14.11.2010).
8. Микитюк В. М., Скидан О. В. Формування продовольчої безпеки в Україні: регіональний аспект. Житомир. Вид-во ДАУ. 2005. 248 с.
9. Пасхавер Б. Й. Сучасний стан продовольчої безпеки. *Економіка АПК*. 2014. №4. С. 5 –12.
10. Проект єдиної комплексної стратегії та плану дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 рр. Міністерство аграрної політики та продовольства України від 25 жовт. 2015 р. URL: <http://www.minagro.gov.ua> (дата звернення: 25.11.2015).
11. Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй: веб-сайт. URL: <http://www.fao.org> (дата звернення: 07.04.2016).
12. Пушко Р. О. Страхування як один із видів державної підтримки сільського господарства в умовах членства України в СОТ. *Ученые записки Таврического нац. университета им. В. И. Вернадского. Сер. Экономика и управление*. 2012. Т. 25 (64), № 2. С. 112–115.
13. Финансы. Оксфордский толковый словарь: англо-русский / Б. Батлер, Б. Джонсон и др. Москва : Весь мир, 1997. 354 с.
14. Французкий Національний інституту демографічних досліджень: веб-сайт. URL: <http://www.ined.fr> (дата звернення: 10.11.2012).
15. Шинкаренко Я. В. Індексне страхування – основні положення та міжнародна практика. Портал про сільськогосподарське страхування. 2006–2014 рр.. URL: <http://www.agroinsurance.com>. (дата доступу: 03.04.2014).
16. Jensen, N. and Barret, C. (2017), Agricultural Index Insurance for Development. *Applied Economic Perspectives and Policy*, vol. 39, is. 2, pp. 199–219. <https://doi.org/10.1093/aep/ppw022>.
17. Ramsey, A. and Santeramo, F. (2017), Crop Insurance in the EU: Lesson and Caution from the US. *EuroChoices*, vol. 16, is. 3, pp. 34–39. <https://doi.org/10.1111/1746-692X.12154>.

18. Roth J., Michael J., McCord J. *Agricultural Microinsurance Global Practices and Prospects*. First Edition. Milliman, 2008. 49 p.

19. Komadel, D., Pinda, L. and Sakalova, K. (2018), *Securitization in crop insurance with soil classification*. *Agricultural Economics*, vol. 64, is. 3, pp.131–140. <https://doi.org/10.17221/156/2016-AGRICECON>.

References

1. “Agrarian insurance: the importance of index insurance in the development of small-scale farming”, available at: <https://agroday.com.ua/2019/03/12/agrarnyj-insurance-vagomist-indeksnogo-strahuvannya-v-rozvytku-dribnogo-fermerstva/> (accessed 1 November 2019).

2. Alekserova Y. V. (2015), *Development of agricultural insurance: theory, methodology, practice: monograph*, Delo, Vinnytsia.

3. Borisova V. A. (2017), “Features of quality insurance of land resources. Financial instruments of regional development”, All-Ukrainian scientific-practical internet conference materials, ZhNAEU, Zhytomyr, November 10, 2017, pp. 168–171.

4. Butler B., Johnson B. (1997), *Finance*. Oxford Interpretive Dictionary: English-Russian, The whole world, Moscow.

5. “Conceptual discussion of expediency of adoption of the law of Ukraine in the field of agrarian insurance” (2008), with the support of Int. financial corporation (IFC, World Bank Group), available at: <http://www.ifc.org/> (accessed 14 November 2010).

6. “Draft integrated strategy and action plan for the development of agriculture and rural territories in Ukraine for 2015-2020” (2015), Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine of 25 October 2015, available at: <http://www.minagro.gov.ua> (accessed: 25 November 2015).

7. French National Institute for Demographic Studies, available at <http://www.ined.fr> (accessed 10 November 2012).

8. Jensen N., Barret C. (2017), *Agricultural Index Insurance for Development, Applied Economic Perspectives and Policy*, Vol. 39, No. 2, pp. 199–219.

9. Kirilenko I. G, Ivchenko V. E. and Demianchuk (2017), “Food security of Ukraine in the light of current trends of the world economy”, *Economics of agribusiness*, No.8, pp. 5–14.

10. Komadel D., Pinda L. and Sakalova K. (2018), *Securitization in crop insurance with soil classification*, *Agricultural Economics*, Vol. 64, No. 3, pp. 131–140, available at: <https://doi.org/10.17221/156/2016-AGRICECON>.

11. Mykytyuk V. M., Skidan O.V. (2005), *Formation of food security in Ukraine: regional aspect*, DAU, Zhytomyr.

12. Vilenchuk O. M. (2019), *Agrarian insurance in Ukraine: the paradigm of formation and development strategy: a monograph*, O. O. Evenok, Zhytomyr.

13. Pashaver B. I. *Current state of food security* (2014), *AgrC economy*, No. 4, pp. 5–12.

14. Pushko R. A. (2012), *Insurance as a type of state support for agriculture in the context of Ukraine's WTO membership*, *Scientific notes of Tavrichesky National University named after V. I. Vernadsky, Economics and management Series*, Vol. 25 (64), No. 2, pp. 112–115.

15. Ramsey A., Santeramo F. (2017), *Crop Insurance in the EU: Lesson and Caution from the US*, *EuroChoices*, Vol. 16, No. 3, pp. 34–39, available at: <https://doi.org/10.1111/1746-692X.12154>.

16. Roth J., Michael J. and McCord J. (2008), *Agricultural Micro-insurance Global Practices and Prospects*, First Edition, Milliman.

17. Shynkarenko J. V. (2006-2014), “Index Insurance – Basic Provisions and International Practice”, *Agricultural Insurance Portal*, available at: <http://www.agroinsurance.com>. (access date: 3 April 2014), available at: <https://doi.org/10.1093/aep/ppw022>.

18. United Nations Food and Agriculture Organization: Website, available at: <http://www.fao.org> (accessed 7 April 2016).

19. Zorya O. P. (2013), “Insurance market of Ukraine: state, problems and prospects of development”, *Sumy National Agrarian University Herald, Finance and Credit Series*. No. 1, pp. 12–15.

Відомості про авторів

ВІЛЕНЧУК Олександр Миколайович – доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту, Житомирський національний агроекологічний університет (1008, Старий бульвар 7, e-mail: vilenchuk@ukr.net).

<http://efm.vsau.org/>

ДЕМА Дмитро Іванович – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту, Житомирський національний агроекологічний університет (1008, Старий бульвар 7, e-mail: dmitrodema@gmail.com).

НЕДІЛЬСЬКА Лариса Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту, Житомирський національний агроекологічний університет (1008, Старий бульвар 7, e-mail: Lorka_nedelskaya@ukr.net)

VILENCHUK Oleksandr – Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Finance and Credit Zhytomyr National Agroecological University (1008, Zhytomyr 7, Stary Blvd, e-mail: vilenchuk@ukr.net)

ДЕМА Dmetro – Candidate of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance and Credit, Zhytomyr National Agroecological University (1008, Zhytomyr 7, Stary Blvd, e-mail: dmitrodema@gmail.com).

NEDILSKA Larysa – Associate Professor of the Department of Finance and Credit Zhytomyr National Agroecological University (1008, Zhytomyr 7, Stary Blvd, e-mail: Lorka_nedelskaya @ukr.net)

ВИЛЕНЧУК Александр Николаевич – доктор экономических наук, доцент кафедры финансов и кредита, Житомирский национальный агроэкологический университет (1008, Старый бульвар 7, e-mail: vilenchuk@ukr.net)

ДЕМА Дмитрий Иванович – кандидат экономических наук, профессор, заведующий кафедрой финансов и кредита, Житомирский национальный агроэкологический университет (1008, Старый бульвар 7, e-mail: dmitrodema@gmail.com).

НЕДЕЛЬСКАЯ Лариса Васильевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов и кредита, Житомирский национальный агроэкологический университет (1008, Старый бульвар 7, e-mail: Lorka_nedelskaya @ukr.net).

